

NOVOTNY TIHAMÉR

Fényfakasztó festészet, avagy harc a sátáni erők és a kiüresedés ellen

Nem félem a szépet, az igazat és a jót, s kimondom: **Kákonyi Csilla** festészete egy művészettörténeti csoda. Egy Transsylvániából, a székelyföldi tájból, társadalmi környezetből, a foglyul ejtett erdélyi magyarság százévnnyi magányából és kataklizmájából kinövő misztikus festészeti csoda. *Transsylvániai misztikus művészet*, ahogy Elekes Károly fogalmazta volt valamikor a nyolcvanas évek elején-közepén valami egészen más platformon, mégis azonos alapokon állva, s *betonba öntötte a fényt, amely egy kis idő elteltével a felszínre tört*. De csoda Banner Zoltán-i értelemben is, aki azt mondja, hogy „a művészetben minden művésszel újrakezdődik a művészettörténet, mert minden művész újraterelemi a művészettörténetet”. Sőt, csoda *A szépség teológiája* szerinti, Dávid Katalin-féle megfogalmazás értelmében is, amelynek legfőbb konklúziója, hogy „az avantgárd igazi örököse az az irányzat lesz [...], amelyik bár tudja, hogy az egykor megélt teljesség visszaállíthatatlan, de a kultúra minden lehetséges erejével keresi a megteremthető egész útját, az új szemléletet, amihez annyi nemes tradíciót hívhat segítségül. Világméreteken fogja átélni a művészi szépet, és rátalál e gazdag sokféleségben arra az ómegapontra, amely gyűjtőlencseként egyesít minden szépségesszményt.”

Kákonyi Csilla esetében ennek egyik legfőbb eszköze, módszere, „brandja” (márkája, minősége, billoga, beégetett bélyege, lángja, tűzcsovája): a kollázs-montázs elv olajfestészetbe emelése a párhuzamos képdimenziók ábrázolásával, a szimultán tér- és időkapszulák szerepeltetésével a középkortól napjainkig.

Mert Kákonyi Csilla a művészettörténet minden nemes tradícióját összegyúrva egy olyan egyéni festészeti stílust hozott létre, amely a kifejezés csúcsmínősége érdekében elmosza, megszünteti, felszámolja, betemeti, átlépi a klasszikus és a modern, a tradicionális és az avantgárd stílus- és izmusirányzatok árkait és korszakhatárait. S teszi mindezt a személyes szemlélet jegyében, a privát- és családtörténet, illetve a kisebbségi lét drámájából kinövesztett közösségi véleményformálás, azaz az egyszeri és megismételhetetlen személyiség egyetemes érvényű világszemléletet teremtő képi katarzisz kifejezésének értelmében.

Ugyanakkor a Kákonyi-féle festészeti szemlélet az erdélyi lét problémáin keresztül látja és látatja a világ tragikus fejleményeit is, észleli az ember, érzékeli az emberiség gyorsuló zuhanását, a Hamvas Béla-i értelemben ecsetelt „őrületszerű megzavarodás”, a széttöredezettség, a „létrontottság” állapotát, az „eredeti realitás korrupttá válását”, ahol a „humánumból, morálból, civilizációból, békéből, értelemről nem egyre több, hanem egyre kevesebb” van. De „mindenki tud az eredeti realitásról, a humánnum örök jelenlétéről, az alapállás elhagyásáról, a kezdeti korrupcióról, a tisztátalanságról, és mindenki tudja, ha az ember tisztátalanságát ledolgozza, értelmének világosságát, morális intaktságát és egészségét fokozatosan visszaserzi, akkor az alapállást legalábbis részben meg tudja valósítani, és az eredeti realitásról tudomást fog tudni szerezni”.

Tehát Kákonyi Csilla – aki festészet nélkül boldogtalan lenne, s talán, mint Cézanne, festés közben akar meghalni, s aki számára a festészet az élet értelmének és élvezésének legfelső foka, rögzésme és mánia – a művészet megtisztító erejének segítségével kíván kimászni a gödörből, „a megromlott létezésből”. Valahogy úgy, „mintha az ember önmagában tüzet gyújtana”, hogy önmagát kiégetve a mű által váljék tisztábbá.

Hitvallása szerint: a befelé hallgatózó embert a fejében, szívében és lelkében megfogalmazódó kép, vagyis a művészet húzza ki a bajból. „A szépség fölemel, átölel, vigasztal, nemesít”, „a művészet is az emberi önvédelem eszköze” – hirdeti maga is.

A konkrét mű azonban ennél még bonyolultabb kettős entitások összekapaszkodó, gyógyító halmazaként határozódik meg nála. Olaj- és pasztellképekben megfogalmazódó festészete a szépség és rútság, jóság és gonoszság, szabályosság és groteskség, fájdalom és vidámság, bűn és

bűnhődés, üdeség és meghökkentés, igazság és abszurditás, realitás és szür-realitás, értelem és irracionalitás, lét és nemlét, helyénvalóság és helytelenség, érvényesség és érvénytelenség, fény és árnyék, sötétség és ragyogás, vegetáció és misztika, értelem és mágia, fent és lent, lebegés és nehézkedés, ég és föld, valóság és metafizika, biológia és transzcendencia, menny és pokol, élet és halál, hit és hitetlenség, sors és jelkép, apokalipszis és eszkatológia villás elágazásainak láncolatában válik fényfakasztó színek, zárt formák és nyitott kompozíciók egységévé. Mert az ő esetében a festmény anyagában minőségi, gondolati, szellemi, érzelmi, érzéki és erkölcsi kinyilatkoztatás történik.

Kákonyi Csilla mindig arra törekszik, hogy a néző, az ember soha ne maradjon kívül a történetin. Krizbai Sándor és Miklós Árpád szavajárásával ő a nagy *táj- és sorsmisztikusok* azon festője, aki a történeti stílusok és izmusok fölé emelkedő különös szintézisszemléletével, bensőséges eklektikájával – vagy második monográfiája, Banner Zoltán szemszögéből nézve *metafizikai realizmusával* –, olykor nagy tömegeket mozgó filmszerű látásmódjával, kiművelt bölcséleti radikalizmusával ma is felvállalja a művészet társadalmi funkcióját és küldetésstudatát.

Számbára a rajz, a rajzolás csak az élménygyűjtés eszköze. Személyes vallomása szerint a lényeges dolgok nem az ecsetkezelésben, nem a technikában, hanem az átélésben és az anyag átszellemítésében dőlnek el. Festészetének, képteremtő művészetének „kimeríthetetlen témája: a talajt és irányát veszített ember odüsszeusi hányódása egy ismerőségében is ismeretlen és veszélyes világ összegubancolódtott erővonalai között” – írta róla első monográfiája, Jánosházy György (1922–2015) költő, műfordító, kritikus.

„Egész életemet, életünket végigkísérte a kiszolgáltatottság, a küzdelem a megmaradásért, az önvédelem ösztöne és eszméje a diktatúra elzártágában, a velünk szemben megnyilvánuló ellenséges »háttérmorajlásban« (ebben mind a mai napig)” – mondja az erdélyi Radnóton született, de már régóta Marosvásárhelyen élő s a helyi Zene- és Képzőművészeti Líceumban érettségiző, nyolcvanadik évében járó Szolnay Sándor-díjas művész, aki 1966-ban diplomázott a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Akadémián.

A művésznő meglehetősen időse volt már, amikor a '80-as években eljutott a nyugati világ nagy múzeumaiba, ahol eredetiben ismerhette meg a festészet nagy klasszikusait és korszakait, többek között idősebb Pieter Breugel [Brueghel] (1525?–1569) és Hieronymus Bosch (1450–1516) műveit, akik s amelyek elemi erővel hatottak rá.

Sok kiváló szakember elemezte már Kákonyi Csilla rembrandti feszültségű és mélységű, látomásos festészetét. Közülük Nagy Miklós Kund Honoré de Balzac nagy regényfolyamának nyomán a lét problémáit kutató, s jelenségeit, jeleneit szuggesztív víziókba foglaló, magával ragadó *Emberi színjátéknak* nevezte festőnőnk képi világát. Gazda József író, művészeti író, szociográfus az alkotó stílusát olyan posztmodernnek tartja, amely nem tagadja meg az egyetemes művészet örökségét, s amelyben „a gyűlölet farsangjával a kínhalálra ítélt jó” áll szemben. Vécsi Nagy Zoltán művészettörténész pedig többek között azt emeli ki az időse mester esetében, hogy „festményein vegyíti a hagyományos keresztény művészet ikonográfiáját korunk médiaképekben, médiatekermékekben megfogalmazódó üzeneteivel”.

Annyi mindenesetre több mint bizonyosság, hogy a művésznő minden egyes olaj- és pasztelképének különös színminősége és színintenzitása, festészetének fényfakasztó természete nem a művészettörténeti idézetek következménye, hanem a saját út ethoszának eredménye és leleménye.

KÁKONYI CSILLA, Háromkirályok, 1998

KÁKONYI CSILLA, Dúdoló, 2008

KÁKONYI CSILLA, Disszociáció, 2005

KÁKONYI CSILLA, Kórus, 1997